

"En exploatering av jordbruksmark är oåterkallelig som vi aldrig kan ta tillbaka eller ersätta med nyodlingar"

Till de oföddas försvar

I en marknadsekonomi ska människor ta ansvar för sina handlingar, inklusive för de eventuella skador som deras agerande åsamkar andra människor. För att minska risken för att andra skadas finns en massa regelverk vilka syftar till att skydda svagare parter. En bonde behöver skydd mot övermäktiga uppköpare. En hyresgäst kan behöva skydd mot sin hyresvärd. Arbetstagare kan behöva skydd mot arbetsgivare. Framför allt har vi ett rättsväsende, som ska skydda medborgarna.

KORTSIKTIGA BESLUT

Detta är allmänt accepterat. Endast de allra mest extrema liberalerna är naiva nog att hävda att alla människor är starka nog att hävda sina intressen. Sådana ultraliberaler kan tro på att vi klarar oss med en "nattväktarstat", alltså ett statskick som omfattar endast försvar, rättsväsende och polisväsende, medan allt annat ombesörjs av medborgarna själva.

Men även i den gängse uppfattningen av en liberal marknadsekonomi finns de vars intressen ingen försvarar, nämligen de ännu inte födda människorna. I en marknadsökonomi tenderar man nämligen att fatta kortsiktiga beslut. Detta gäller inte minst beslut om markanvändning. Kommuner, byggherrar och fastighetsägare tar i anspråk mark, som skulle kunna producera mat åt framtida generationer, men dessa våra barnbarn och barnbarns barnbarn har inget att säga till om.

NATIONELL BETYDELSE

Ett aktuellt ärende gäller att Trelleborgs kommunledning har det kortsiktiga intresset av att få arbetstillfällen genom etablering av ett nytt fängelse, byggt på den bästa tänkbara odlingsmarken. Detta trots att det på några mils håll finns mark, som inte är användbar för livsmedelsproduktion.

Denna etableringssträvan strider mot Miljöbalkens 3 kap 4 §, som säger: "Jord- och skogsbruksmark är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk."

Denna formulering kan anses vara samhällets sätt att skydda de ännu inte födda människorna.

600 HEKTAR PER ÅR

Trots kravet på "väsentligt samhällsintresse" har jordbruksmark under de senaste tjugo åren exploaterats med cirka 600 hektar per år eller en yta motsvarande 1 200 fotbollsplaner. Visst är det

angeläget med fler fängelser och överhuvudtaget ett förstärkt rättsväsende i dessa tider, men landets bästa jordbruksmark bör sparas. För övrigt kan man tycka att det bästa vore om staten satsade på att reducera antalet kriminella.

När vi ändå befinner oss i sydvästra Skåne, finns det fler exempel, där jordbruksmark stryker på foten. Byggmästaren, som lade många lantbruksfastigheter under asfalt och betong söder om Malmö, sa bara "leråker", och så sattes grävskoporna i marken. Vellinge kommun har låtit många lantbruksfastigheter på Falsterbohalvön bli villatomter och nu planeras många bostäder på mark tvärs över halvön.

POETISKT MOTSTÅND

Jordens befolkning behöver allt mer mat. För två tusen år sedan tros jordklotets befolkning ha varit 300 miljoner människor och tusen år senare var siffran 310 miljoner. Idag, ytterligare tusen år senare, räknar man med 7,7 miljarder. Även Sverige har en stark befolkningsökning.

Det ligger mycket i dikten Flora och Bellona, som nationalskalden Erik Axel Karlfeldt skrev år 1918:

*"Men den som hejdar växtens fart, och lägger jord igen
Begär en synd av grövre art, än den som dräper män
Gå, annorstädes han och driv, ditt spel till slemt förvärv
Och skona markens gröna liv, för dina lustmord, järv."*

OÅTERKALLELIGA BESLUT

Varför ska det vara hårdare straff för mördare än för de beslutsfattare som begränsar livsmedelsförsörjningen för framtida generationer? En exploatering av jordbruksmark är oåterkallelig som vi aldrig kan ta tillbaka eller ersätta med nyodlingar. Den åkermark som vi odlar på idag, är uppodlad av en anledning.

Medan de många arga storstadsbornas djurrätts- och miljöorganisationer har stort inflytande på politiken, har landsbygdens befolkning mindre makt. Exempelvis har politikerna med hänvisning till Århuskonventionen gett Naturskyddsföreningen rätt att överklaga domstolsbeslut. Då kunde ju också landsbygdens företrädare få samma möjlighet. Det kunde röra sig om Hela Sverige ska leva och Den goda jorden. LRF gör förvisso en beundransvärd insats för att skydda jordbruksmarken, men det behövs mera.

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala